

KARTOITUS KUUROJEN VANHEMPIEN KUULEVIEN
LASTEN VIITTOMAKIELEN KÄYTÖSTÄ

Jonas Koivula
Opinnäytetyö, kevät 2017
Diakonia-ammattikorkeakoulu
Viittomakielen ja tulkkauksen
koulutus
Tulkki (AMK)

Tiivistelmä

Koivula, Jonas. Kartoitus kuurojen vanhempien kuulevien lasten viittomakielen käytöstä. Kevät 2017, 38 s., 3 liitettä.

Diakonia-ammattikorkeakoulu. Viittomakielen ja tulkkauksen koulutus, tulkki (AMK).

Tämän opinnäytetyön tavoitteena oli kartoittaa kuurojen vanhempien kuulevien lasten viittomakielen käytön määrää arki- ja työelämässä. Kuurojen vanhempien kuulevien lasten viittomakielen käytön määrää ei ole Suomessa aikaisemmin tutkittu. Opinnäytetyössä selvitettiin myös kuinka paljon kuurojen vanhempien kuulevat lapset ovat tulkanneet vanhemmilleen lapsena ja kuinka viittomakielen käyttö on muuttunut aikuisuuteen siirryttäessä.

Opinnäytetyön aineistonkeruu tapahtui kyselyllä, joka osoitettiin Suomessa asuville kuurojen vanhempien kuuleville lapsille. Kyselylle tehtiin saatekirje, joka toteutettiin tekstiversiona sekä viittomakielisenä videona. Kysely oli jaossa Kuurojen vanhempien kuulevien lasten ja Pääkaupunkiseudun viittomakielisen perhekerhon Facebook-sivuilla. Kyselyyn vastasi 74 otoskelpoista henkilöä. Vastaa- jista aktiivisimpia olivat alle 30-vuotiaat. Suurin osa vastaajista oli naisia. Kysely oli määrällinen kysely ja vastausten keruu ja analysointi toteutettiin Webropol-ohjelmalla.

Opinnäytetyön perustana käytettiin lähdekirjallisuutta kaksikielisyydestä. Tähän lähdekirjallisuuteen vertailtiin kyselystä saatuja tuloksia. Kartoituksessa otettiin huomioon vastaajien eritasoiset kaksikielisyydet. Työssä esimerkiksi verrataan luonnollisesti kaksikielisten ja myöhemmin kaksikielisiksi tulleiden viittomakielen käytön määrää.

Päätuloksina ilmeni, että suurin osa vastanneista oli käyttänyt viittomakieltä lapsena vanhempiensa kanssa. Heistä yli puolet käyttää viittomakieltä edelleen vähintään kerran viikossa. Selvästi suurin osa myös tulkki vanhemmilleen lapsena. Vastausten perusteella kuitenkin haastavien tilanteiden tulkkaminen on vähentynyt vanhemman ja nuoremman sukupolven välillä.

Asiasanat: CODA, kuurojen kulttuuri, kuurojen vanhempien kuuleva lapsi, kysely, viittomakieli

Abstract

Koivula, Jonas. Mapping how much children of deaf adults use Sign Language. 38 p., 3 appendices. Language: Finnish. Spring 2017.

Diaconia University of Applied Sciences. Degree Programme in Sign Language and Interpreting. Degree: Interpreter.

The aim of this thesis was to map the amount that children of deaf adults use Sign Language in their everyday lives. The amount that children of deaf adults use Sign Language hasn't been mapped previously in Finland. Another aim was to figure out how much children of deaf adults have interpreted for their parents as children and how much the Sign Language usage has changed as they grew older.

The data collection for this thesis was done with a survey that was meant for the children of deaf adults. The survey got 74 eligible answers. The most active people that did the survey were under thirty years old. The Majority of the responders were women. The distribution of the survey was done in the Facebook pages of *Kuurojen vanhempien kuulevat lapset* and *Pääkaupunkiseudun viittomakielinen perhekerho*. The survey was done as an internet survey with Webropol. The survey had a cover letter, which was done in text form and in Sign Language.

The thesis was based by other works about bilingualism. The results of the survey were compared to those works. There are different levels of bilingualism, for example natural bilingualism and later acquired bilingualism, and these levels were taken into account in the mapping.

The main results were as follows: Most of the responders used Sign Language with their parents when they were children. Over half still uses Sign Language at least once a week. The Majority of responders interpret for their parents but based on the answers, the interpreting of challenging situation has decreased.

Key words: CODA, deaf culture, children of deaf adults, survey, quantity of Sign Language usage

Key words: CODA, deaf culture, children of deaf adults, survey, Sign Language

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	6
2 VIITTOMAKIELINEN YHTEISÖ	8
2.1 Viittomakieli ja viittomakieliset	8
2.3 Kuulevana kuurojen yhteisössä	9
3 KAKSIKIELISYYDEN JA -KULTTUURISUUDEN MERKITYS	10
3.1 Kaksikielisyys ja sen määritelmiä	10
3.2 Tutkimuksia kaksikielisyydestä	10
3.2.1 Kuurojen vanhempien kuuleva lapsi	12
3.2.2 Kokemukseni kuurojen vanhempien kuulevana lapsena	14
3.3 Kaksikulttuurisuus	16
4 MENETELMÄT JA AINEISTO	17
4.1 Kysely aineistonhankintamenetelmänä	17
4.2 Kyselyyn valitut kysymykset	18
5 OPINNÄYTETYÖN KYSELYN TULOKSET	21
5.1 Vastaajien perustiedot	21
5.2 Vastaajien viittomakielen käyttö	22
5.3 Vastaajien tulkkaukokemukset lapsina	24
5.4 Viittomakieli ammatissa	26
6 POHDINTAA	28
6.1 Kyselyn vastausten pohdintaa	28
6.2 Jatkotutkimusaiheet	28
LÄHTEET	30
LIITTEET	32
LIITE 1: Kysely	32
LIITE 2: Kyselyn saatekirje	37

1 JOHDANTO

Valitsin opinnäytetyöni aiheeksi kuurojen vanhempien kuulevien lasten viittomakielen käytön kartoituksen, koska olen miettinyt eroja kuurojen vanhempien kuulevien lasten viittomakielen käytön määrässä jo pitkään. Tämä aihe kiinnosti minua, koska olen itsekin kuurojen vanhempien kuuleva lapsi. Omien kokemuksieni perusteella tiedän, että kuurojen vanhempien kuulevilla lapsilla on suuria eroja viittomakielen käytön määrässä. Oli myös mielenkiintoista saada tietää, kuinka paljon ikä, sukupuoli ja muut tekijät vaikuttavat siihen, kuinka paljon he käyttävät viittomakieltä työssään ja arjessaan.

Opinnäytetyöni aineistonkeruu tapahtui kyselyllä, jonka tein Webropolilla. Opinnäytetyöni tavoitteena oli saada selville, kuinka paljon Suomessa asuvat kuurojen vanhempien kuulevat lapset käyttävät viittomakieltä. Aihe oli tutkimisen arvoinen, koska vastaavaa kartoitusta ei ole aikaisemmin Suomessa tehty. Kuurojen vanhempien kuulevien lasten yhteisössä on paljon aktiivisia henkilöitä, joita varmasti kiinnostavat tämän opinnäytetyön tulokset.

Tärkeimmät kysymykset, joihin hain vastausta, olivat:

Miten kuurojen vanhempien kuulevat lapset kommunikoivat vanhempiansa kanssa, kun he olivat lapsia?

Kuinka paljon he ovat käyttäneet viittomakieltä lapsuudessaan ja myöhemmin aikuisina?

Minkälaisissa tilanteissa kuurojen vanhempien kuulevat lapset ovat tulkanneet vanhemmilleen?

Työn lopputulokset määrittivät paljolti sillä, kuinka monta vastaajaa sain kyselyyn. Lähetin kyselyn Kuurojen vanhempien kuulevien lasten yhdistyksen Facebook -sivulle ja Pääkaupunkiseudun viittomakielinen perhekerho -Facebook ryhmälle. Oletus oli, että sivun jäsenet ovat aktiivisia viittomakielen käyttäjiä. Vähemmän viittomakieltä käyttäviä henkilöitä oli hankalampi tavoittaa näiden kanavien kautta. Vastauksia sain kyselyn aukioloaikana 77 kappaletta. Olin todella tyytyväinen vastausmäärään ja vastausten perusteella sain hyvän kuvan siitä, kuinka

paljon kuurojen vanhempien kuulevat lapset ovat käyttäneet viittomakieltä lapsina ja myöhemmin aikuisina.

Työni lähtökohta ja tarkoitus nousevat omasta henkilökohtaisesta kiinnostuksestani. Haluan antaa mahdollisuuden päästä käsiksi tutkimustuloksiini muille aiheesta kiinnostuneille ja etenkin kuurojen vanhempien kuuleville lapsille, joita askarruttaa samat kysymykset, joita minäkin olen pohtinut jo pitkään. Tulkkina tämä opinnäytetyö kehitti minua kriittiseen ajatteluun.

2 VIITTOMAKIELINEN YHTEISÖ

Tässä luvussa kerron, mitä viittomakieli ja viittomakieliset yhteisöt ovat. Kerron myös, minkälaista on olla kuulevana kuurojen yhteisössä ja myöhemmin luvussa 3 kerron, kuinka se on vaikuttanut minun näkemyksiini viittomakielestä ja viittomakielen tulkkauksesta.

2.1 Viittomakieli ja viittomakieliset

Suomessa on noin 5000 kuuroa ja noin 10 000 kuulevaa viittomakieltä toisena äidinkielenä, toisena kielenä tai vieraana kielenä käyttävää henkilöä (Timmermans 2005, 42). Viittomakielet ovat luonnollisia kieliä, jotka ovat syntyneet tarpeesta kommunikoida toisten ihmisten kanssa (Rissanen 1985, 9). Viittomakielissä esiintyy puhuttujen kielten tapaan maan sisäisiä alueellisia murteita ja juhlatyyli eroaa kuuroilla arkikielestä. Suomessa kaksi kansallista viittomakieltä ovat suomalainen viittomakieli sekä suomenruotsalainen viittomakieli. On olemassa kansainvälistä viittomista, mutta se ei ole kieli. Sitä käytetään esimerkiksi kahden eri maasta olevan viittomakielisen henkilön yhteisenä tapana kommunikoida toistensa kanssa. (Kuurojen liitto i.a.)

Viittomakieliset voivat olla kuuroja, huonokuuloisia tai kuulevia. Suurin osa kuuroista syntyy kuuleville vanhemmille, jolloin ensikosketus viittomakieleen tulee perheen ulkopuolelta. Kuurojen vanhempien kuulevista lapsista käytetään englanninkielestä lainattua lyhennettä CODA (Kuurojen liitto i.a.). Olen itse myös kuurojen vanhempien kuuleva lapsi ja viittomakieli on minun ensimmäinen kieleni. Koen itseni viittomakieliseksi ja suomenkieliseksi.

2.3 Kuulevana kuurojen yhteisössä

Minun elämässäni on ollut erilaisia vaiheita liittyen viittomakielen käyttöön ja viittomakieliseen yhteisöön kuulumisessa. Olin lapsena aina vanhempieni mukana Kuurojen talossa, mutta teinivuosien aikana kävin siellä vähemmän ja vähemmän. Sain uuden innon viittomakieltä ja viittomakielisten kulttuuria kohtaan, kun päätin hakea opiskelemaan viittomakielentulkiksi. On mukava nähdä, että monet lapsuudesta tutut viittomakieliset muistavat minut yhä ja ottavat minut avosylin mukaan muistelemaan, minkälainen olin lapsena.

Ennen kuin osasin erottaa, että kuurojen kulttuuri eroaa kuulevien kulttuurista, ihmettelin, miksi melkein kukaan muista päiväkodin tai koulun lapsista ei katso suoraan silmiini, kun puhun heille. Tai miksi joku säikähtää, kun kosken heidän olkapäätä, kun minulla on heille asiaa. Vasta myöhemmin, kun tajusin, että kosketus ja jatkuva katsekontakti ovat liittyvät suoraan kuurouteen ja viittomakieleen, aloin erottaa myös muitakin piirteitä itsessäni, joita en nähnyt kavereissani tai muissa lähipiirissäni olevissa kuulevissa henkilöissä. Vähitellen opin muuttamaan käyttäytymistäni ja keskustelutapojani kuuleville keskustelukumppaneille sopivammaksi. Totta kai säilytin viittomakieliset piirteet itsessäni, mutta ne tulevat ilmi vain muiden viittomakielisten seurassa.

Kuurojen vanhempien kuulevien lasten viittomakielen käytön määrää tutkiessani huomasin, että sitä voi tutkia myös paljon syvällisemmin ja täysin eri näkökulmista. Itse kuitenkin päätin keskittyä viittomakielen käyttöön määrään lapsuudessa ja aikuisuudessa, koska se on mielestäni mielenkiintoisin osuus. Vaikka aihe on läheinen itselleni, en huomannut sen vaikuttavan negatiivisesti tutkimukseen. Saatoin kuitenkin sivuuttaa joitain keskeisiä kysymyksiä, koska pidin niitä itsestäänselvytenä. Hyvä puoli läheisen aiheen tutkimisessä oli kuitenkin se, että tiesin, mitä halusin saada selville ja kuinka saan sen kysytyä muilta kuurojen vanhempien kuulevilta lapsilta.

3 KAKSIKIELISYYDEN JA -KULTTUURISUUDEN MERKITYS

Tässä luvussa kerron kaksikielisyydestä ja kaksikulttuurisuudesta. Erittelen myös, kuinka kaksikielisyys viitotussa ja puhutussa kielessä eroaa kahden puhutun kielen kaksikielisyydestä. Kerron myös kuurojen vanhempien kuulevista lapsista sekä omakohtaisia kokemuksiani kaksikielisyydestä.

3.1 Kaksikielisyys ja sen määritelmiä

Termillä kaksikielinen on monia eri määritelmiä, mutta Bloomfieldin mukaan se on natiivin tasolla kumpaakin kieltä käyttävä henkilö (Bloomfield 1933, 56). Toisen, laajemman määritelmän mukaan kaksikielinen on jollakin tasolla muitakin kieliä kuin ensikieltään käyttävä henkilö (Skutnabb-Kangas 1988, 64). Kolmas määritelmä sijoittuu jonnekin kahden ensimmäisen väliin, sillä siinä kaksikieliseksi mielletään henkilö, joka äidinkielensä lisäksi pystyy tuottamaan täysin merkityksenmukaisia ilmaisuja toisella kielellä (Haugen 1953, 7). On olemassa myös simultaanista kaksikielisyyttä, jossa lapset omaksuvat kaksi kieltä samanaikaisesti.

Kaksikielisyyttä ja toisen kielen oppimista on tutkittu paljon puhuttujen kielten näkökulmasta. Puhuttujen kielten kaksikielisyyden tutkimuksissa on keskitytty paljon uuden kielen omaksumiseen ja kuinka se vaikuttaa ensin opittuun kieleen. Viitotun kielen ja puhutun kielen kaksikielisyydestä on tutkittu paljon vähemmän tietoa, mutta joissakin tutkimuksissa on sivuttu aihetta viittomakieli toisena kielenä.

3.2 Tutkimuksia kaksikielisyydestä

Usean tutkimuksen mukaan yksi- ja kaksikielisten lasten kielen omaksumisprosessit ovat samankaltaisia, vaikka yksikielisen lapsen sanavarasto on laajempi

kuin kaksikielisen toisen tai molempien kielten sanasto. Kuitenkin kaksikielisen lapsen molempien kielten yhteenlaskettu sanavarasto on huomattavasti laajempi kuin yksikielisen lapsen. (Hassinen 2005, 109.)

Varhaisessa iässä lapsi ei vielä erota kieliä toisistaan, vaan käyttää niitä sekaisin keskenään riippumatta siitä kenen kanssa on keskustelemassa. Vasta myöhemmässä vaiheessa tapahtuvassa kielten eriytyemisessä lapsi alkaa hahmottaa kielten eri ominaisuuksia. Tämän voi huomata siitä, että lapsi alkaa käyttämään yhtä kieltä jonkun keskustelukumppanin kanssa ja toista kieltä eri keskustelukumppanin kanssa. (Hassinen 2005, 110.)

Volterran ja Taeschnerin (1978) mukaan kaksikielisyyden kehittämisessä on kolme vaihetta, jotka ovat alkuvaihe, toinen vaihe ja kolmas vaihe. Alkuvaiheessa lapsella on vain yksi kielellinen järjestelmä, johon kuuluu sanoja molemmista kielistä. Kun lapsi alkaa käyttää kielten sanastoja erillään, mutta käyttää yhteistä kielioppia molemmissa kielissä, on kyseessä toinen vaihe. Kolmannessa vaiheessa lapsi käyttää kieliä keskustelukumppanin mukaan ja sanasto ja kielioppisäännöt ovat eriytyneet kahteen eri järjestelmään. (Lyon 1996, 53.)

Lapsuuden kaksikielisyyks on maailmanlaajuinen ilmiö. Suurin osa kaksikielisistä lapsista on niin sanottuja luonnollisesti kaksikielisiä eli he ovat oppineet molemmat kielet vanhemmiltaan, vaikka he eivät olisi suunnitelleet sitä etukäteen. Näiden luonnollisesti kaksikielisten lasten määrä kasvaa, koska erikieliset henkilöt menevät yhä useammin keskenään naimisiin ja hankkivat lapsia ja molemmat vanhemmat antavat oman äidinkielensä lapselleen. (Grosjean 1982, 170)

Vanhemmat voivat myös tarkoituksella tehdä lapsestaan kaksikielisen. Tämä on yleistä jos lapsen isovanhemmat tai muut läheiset puhuvat eri kieltä kuin lapsen vanhemmat. Vanhemmat voivat kannustaa kaksikielisyyteen eri tavoilla: molemmat vanhemmat käyttävät eri kieltä, molemmat puhuvat lapselle vain toisella kielellä tiettyyn ikävuoteen asti ja vaihtavat sen jälkeen vähitellen toiseen kieleen tai käyttävät molempia kieliä sekaisin koko lapsen kasvun ajan. Vanhemmat voivat myös käyttää vähemmistökieltä kotona ja kodin ulkopuolella taas vaihtaa enemmistökieleeseen.

Joidenkin tutkimusten mukaan olisi parempi, jos molemmat vanhemmat puhuvat eri kieliä koko varhaislapsuuden ajan, koska tämä kannustaa edellä mainittua Volterran ja Taeschnerin kolmivaiheista kielenkehitystä ja kannustaa lasta puhumaan yhtä kieltä toisen vanhemman kanssa ja toista kieltä toisen vanhemman kanssa. Samankaltainen simultaani kielenkehitys on huomattu tapahtuvan ympäristönmuutoksella, eli edellä mainittu vähemmistökieli kotona ja enemmistökieli kodin ulkopuolella, auttaa kahden kielen simultaania kehitystä. (Grosjean 1982, 173-176)

Kaksikielisyyttä on olemassa kahdenlaista, simultaania kaksikielisyyttä ja peräkkäistä kaksikielisyyttä. Simultaanissa kaksikielisyydessä omaksutaan molemmat kielet yhtä aikaa. Jotta lapsen voidaan katsoa oppineen kaksikieliseksi simultaaniksi henkilöksi, on hänen opittava molemmat kielet ennen kolmatta ikävuotta. Jos lapsi oppii yhden kielen ennen ja toisen kielen kolmannen ikävuoden jälkeen, katsotaan, että hän on saanut peräkkäisen kaksikielisyyden. (Grosjean 1982, 179-180)

Vuosina 1930–1949 kielitieteilijä Leopold tutki oman tyttärensä kaksikielistä kehitystä. Leopold puhui vaimonsa kanssa vain saksaa ja tyttärensä kanssa vain englantia. Leopold julkaisi neljä kirjaa tutkimuksestaan. Yksi tärkeimmistä asioista, joita Leopoldin tutkimuksesta huomattiin, oli se, että dominoiva kieli voi muuttua elämän aikana useamman kerran. Leopoldin tyttären muutettua Saksaan, hänen saksan kielestä tuli dominoiva, mutta kun hän muutti Amerikkaan opiskelemaan, hänen englannin kielestään tuli dominoiva. (Baker & Wright 2017, 93)

3.2.1 Kuurojen vanhempien kuuleva lapsi

Kuurojen vanhempien kuulevat lapset ovat syntyneet perheeseen, jossa toinen tai molemmat vanhemmista ovat kuuroja. Niille kuurojen vanhempien kuulevat lapsille, jotka ovat lapsesta asti olleet mukana kuurojen yhteisössä ja kuurojen kulttuurissa mukana, muodostuu kahden kulttuurin ristiriita. Omien havaintojeni perusteella, yleensä kun kuurojen kulttuurissa kohdataan uusi henkilö, kerrotaan hyvin yksityiskohtaisesti keitä vanhemmat ovat ja mistä on kotoisin sekä missä

on käynyt koulua ja jopa vanhempien koulutausta. Jos samoja kysymyksiä kysyisi kuulevalta, hän käsittäisi kysymykset liian henkilökohtaisiksi.

Suuri syy miksi halusin selvittää kuurojen vanhempien kuulevien lasten viittomakielen käyttöä, oli se, että todella harvat kuurojen vanhempien kuulevista lapsista ovat enää mukana viittomakielisessä maailmassa aikuistumisensa jälkeen. Kuuroja on väestöstä noin promille joista puolet ovat aikuisia, ja jos puolet heistä menee naimisiin ja saa keskimäärin kaksi lasta - (Hoffmeister 2008, 192). Suomessa tämän laskukaavan mukaan joka sukupolvessa pitäisi olla noin 3000 kuurojen vanhempien kuulevaa lasta. Missä he kaikki ovat ja kuinka moni heistä käyttää viittomakieltä aikuistuttuaan.

Kuurojen vanhempien kuulevat lapset oppivat viittomakieltä ja puhuttua kieltä simultaanisti. He oppivat puhutun kielen sekä perheen ulkopuolelta että kotona kuurojen perheenjäsenten kanssa. Kuurot vanhemmat voivat myös käyttää puhetta ilman viittomia, mutta yleensä molempia käytetään samaan aikaan. Viittomakielen oppiminen tapahtuu pääosin samalla tavalla kuin puhutun kielen oppiminen. (van den Bogaerde & Baker 2008, 99.)

Voisi ajatella, että kuuroon perheeseen syntyvästä kuulevasta lapsesta tulee kaksikielinen. Kuuroon perheeseen syntynyt kuulevan lapsen pitäisi oppia sekä viittomakieltä vanhemmilta, että puhuttua kieltä perheen ulkopuolelta, eivät kyselyni tulokset tukeneet tätä täysin. Osa vastaajista ei käyttänyt vanhempiensa kanssa ollenkaan viittomakieltä vaan vain yksittäisiä viittomia tai jopa puhetta, jolloin viittomakielen kehitys oli jäänyt hyvin suppeaksi eikä henkilö ole kasvanut kaksikieliseksi.

Jos lapselle tarjotaan kahta kieltä nuoresta iästä lähtien, tulee toisesta kielestä yleensä dominoiva. Dominoivan kielen määrää se, kumpaa kieltä pääsee tuottamaan ja vastaanottamaan enemmän. Tällöin dominoiva kieli pääsee kehittymään nopeammin kuin vähempään käyttöön jäänyt kieli. (van den Bogaerde & Baker 2008, 100.) Dominoiva kieli voi kuitenkin vaihtua myöhemmin.

3.2.2 Kokemukseni kuurojen vanhempien kuulevana lapsena

Tässä luvussa kerron omia kokemuksiani siitä, millaista on olla kuurojen vanhempien kuuleva lapsi. Myöhemmässä luvussa 5, jossa esittelen kuurojen vanhempien kuuleville lapsille suunnatun kyselyn tuloksia, vertailen omia kokemuksiani ja kyselyyn vastanneiden vastauksia toisiinsa.

Minun suvussani on paljon kuuroja, joten olen ollut viittomakielen ympäröimänä koko ikäni. Vanhempani ovat kuuroja kuten myös isäni sisko ja vanhemmat. Opin viittomakieltä jo varhain. Vanhempieni mukaan se oli ensimmäinen kieleni, eikä se ole mikään yllätys, koska kotona viittomakieli oli lähes ainoa käytetty kieli. Myöhemmin käytin suomen kieltä isosiskoni kanssa. Suomen kieltä opin siskoltani, äitini vanhemmilta ja naapureilta sekä tietenkin päiväkodissa. Äitini vanhemmat vaikuttivat eniten suomen kielen oppimiseeni, koska vietin heidän luonaan siskoni kanssa monia kesiä eikä niinä aikoina käytetty paljoa viittomakieltä.

Vanhempani ovat kertoneet minulle, että olen lapsesta pitäen käyttänyt viittomakieltä hyvin avoimesti. Yksi hauska kertomus, jonka vanhempani ovat kertoneet minulle moneen kertaan, tuo minulle aina hymyn huulille. Aina, kun olin kaupassa mukana ostamassa ruokaa, kysyin kassatädiltä/sedältä osaako hän viittomakieltä. Jos hän ei osannut, niin minä ”hoidin” kauppa-asiat eli kerroin vanhemmilleni paljonko ostokset maksoivat (vaikka hinta näkyi näytöllä).

Minä, kuten monet muutkin kuurojen vanhempien kuulevat lapset, olen tulkannut lapsena erilaisissa tilanteissa vanhemmilleni. Onneksi vanhempani olivat ja ovat edelleenkin hyvin aktiivisia tulkinkäyttäjiä, joten minun ei tarvinnut tulkata mitään isoja asioita kuten pankkiasioita. Valitettavasti edelleen jotkut nuoret kuurojen vanhempien kuulevat lapset joutuvat tällaisten asioiden eteen. Minun lapsena tekemäni tulkkaukset olivat pääosin sukulaisten luona vierailuja ja pieniä puhelin-tulkkauksia (nekin yleensä sukulaisten kanssa). Muut asiat kuten ruokakauppa-tulkkaukset ja muut suhteellisen pienet asiat halusin tulkata omasta tahdostani. Vanhempani eivät loppujen lopuksi pyytäneet minua tulkkamaan melkein missään tilanteessa.

Olin hyvin aktiivinen kuurojen yhteisössä lapsena. Kävin Turun kuurojen talossa

melkein joka viikko vanhempieni kanssa ja siellä keskustelin melkein kaikkien kanssa. Vielä nykyään, kun tapaan kuuroja, joita olen viimeksi nähnyt 10-vuotiaana, he vieläkin muistavat minut ja kertovat tarinoita niiltä ajoilta. Kuurojen talossa pääsin myös leikkimään muiden kuurojen vanhempien kuulevien lasten kanssa ja joskus keskustelimme siitä, minkälaisia jekkuja teimme vanhemmillemme. Äitini vanhemmat muistuttavat minua vielä nykyäänkin erilaisista jekuista, joita minulla ja siskollani oli tapana järjestää vanhemmillemme. Yksi niistä oli se, että menimme piiloon heiltä ja huusimme toisillemme mistä äiti ja isä etsivät meitä ja vaihdoimme piilopaikkaa sen mukaan. Joskus he joutuivat etsimään meitä jopa tunnin kunnes lopulta tulimme piiloistamme. Tämä leikki ei ollut vanhempiemme mielestä yhtään hauska, mutta meidän mielestämme se oli parasta ajanvietettä.

Peruskoulun aikana ja varsinkin ala-asteella tulkkasin vieläkin vanhemmilleni. Sukulaisten luona tulkkasin enemmän ja enemmän, mutta se ei haitannut minua. Minä nautin tulkkauksesta riippumatta tilanteesta. Halusin olla avulias vanhemmilleni ja auttaa heitä, jos he tarvitsivat pientä tulkkaukseen tai oikolukua sähköpostiviesteihin.

Lukion aikana vierailuni Kuurojen talolla vähenivät merkittävästi, koska oma koulunkäyntini ja kaverit veivät suurimman osan ajastani. Jälkikäteen tämä harmittaa minua, koska kyllä minulla olisi ollut pari tuntia joka viikko aikaa mennä sinne, mutta kuitenkin keksin jotain ”parempaa” tekemistä. Lukiossa kuitenkin aloin vakavasti miettimään omaa ammatillista suuntautumistani ja siellä aloin pohtimaan viittomakielen tulkin uran mahdollisuutta.

Lukiosta jäänyt päähänpinttymä alkoi muodostua vähitellen hyvin varteenotettavaksi mahdollisuudeksi ja lopulta keväällä 2013 hain ammattikorkeakouluun opiskelemaan viittomakielen tulkiksi. Opiskelun alkuhetkestä lähtien olen kiinnittänyt enemmän huomiota omaan viittomaiseen ja kuurojen yhteisöön sekä sen kulttuuriin. Myös vanhempani alkoivat kiinnittää minun viittomaiseeni entistä enemmän huomiota ja korjasivat pieniä viittomavirheitä aina kun niitä tuli.

Vaikka olen kuurojen vanhempien kuuleva lapsi ja olin tehnyt yksinkertaisia tulkkauksia lapsena, en silti ollut silloin vielä pätevä tulkki. Tämä johtuu siitä, että

nopea vaihto kielestä toiseen ei tarvitse tulla luonnostaan kaksikieliseltä henkilöltä, koska kieliä käytetään eri tilanteiden mukaan. Vaikka olisi kuinka hyvä molemmissa kielissä, spontaani tulkkaustilanne saattaa vaikuttaa kielen laatuun. Tämän takia ammattitulkeille on oma koulutus (Beardsmore 1986, 106).

3.3 Kaksikulttuurisuus

Kuurojen vanhempien kuulevat lapset kasvavat kuurossa perheessä, mutta kaikki eivät kasva kuurojen yhteisössä. Tämä on tärkeää huomata, sillä monet käyvät kuurojen yhdistyksissä ja tapaavat muita kuuroja ja sitä kautta ovat kuurojen kulttuurissa paljon mukana, mutta on myös paljon kuurojen vanhempien kuulevia lapsia, jotka kasvavat erillään muista kuuroista ja kuurojen maailmasta. (Hoffmeister 2008, 191)

Jos kuulevalle kertoo, että vanhemmat ovat kuuroja, tulevat lähes poikkeuksetta samat kysymykset vastaan: Miten opit puhumaan? Osaatko viittomakieltä? Osaavatko vanhempasi puhua? Tämän takia on helpompaa olla mainitsematta asiasta, ellei tilanne vaadi sitä. Monet kuurojen vanhempien kuulevat lapset pitävät juuri tämän takia tiedon mieluummin itsellään. (Hoffmeister 2008, 197.) Toimiakseen kuulevien maailmassa, kuurojen vanhempien kuulevan lapsen täytyy laittaa taka-alalle viittomakielisyyteen liittyvät käytöstavat ja asenteet.

Kuurojen vanhempien kuulevat lapset lähtevät kuurojen kulttuurista usein pois yhden sukupolven aikana, koska suurin osa heistä saa kuulevia lapsia, joille harvemmin opetetaan viittomakieltä ja viittomakielistä kulttuuria. Yksi mahdollinen selitys tälle on se, että kuulevien maailmaan on helpompi mukautua kuin kuurojen maailmaan. (Hoffmeister 2008, 191)

Kuurojen vanhempien kuulevat lapset ovat tärkeässä asemassa molemmissa kulttuureissa, sillä he toimivat usein kielen ja kulttuurin välittäjinä molempiin suuntiin. Monesta kuitenkin tuntuu, että tämän takia heiltä riistettiin lapsuus. (Singleton & Tittle 2000, 228.)

4 MENETELMÄT JA AINEISTO

Tässä luvussa käsittelen kyselyä menetelmänä ja miksi valitsin juuri sen aineistonkeruumenetelmäkseni. Perustelen myös miksi olen valinnut juuri nämä kysymykset kyselyyn (LIITE 1). Kysely suoritettiin kysely- ja raportointityökalu Webropolilla. Internetissä täytetystä kyselystä vastaukset tallentuivat Webropolin tietokantaan, jossa vastauksia oli helppo vertailla ja analysoida.

4.1 Kysely aineistonhankintamenetelmänä

Kysely on aineistonkeruun menetelmä, jolla saa nopeasti vastauksia suurelta joukolta. Kyselyn perusjoukko eli otos on yleensä satoja tai jopa tuhansia. Suuren vastausmäärän avulla vastauksia voidaan yleistää koskemaan perusjoukkoa. (KvantiMOTV 2003). Kyselyssä tietyltä ihmisjoukolta kysytään samat kysymykset. Kysymyksiä tehdessä täytyy ottaa huomioon asiat, jotka vaikuttavat vastauksiin ja luotettavuuteen. Kysymysten täytyy olla ymmärrettäviä ja selkeitä. Kyselyn sisältö määräytyy sillä, mitä halutaan saada selville. (Jyväskylän yliopiston Koppa 2016.) Minun kyselyni vastaajamäärä oli 76. Vaikka vastaajamäärä oli hyvän kokoinen. Tuloksia ei voida yleistää koskemaan koko CODA yhteisöä.

Valitsin kyselyn aineistonkeruun menetelmäkseni, koska sillä tavoittaa nopeammin suuremman ihmisjoukon kuin esimerkiksi haastattelulla. Tein kyselyn sähköisellä Webropol sivustolla. Webropol on sähköinen kyselyn laatimiseen ja analysointiin tehty ohjelma. Webropol oli hyvä ohjelma, koska sillä sai kerättyä vastaukset sen omalle palvelimelle ja niitä sai myös vertailtua ja analysoitua Webropolin omilla ominaisuuksilla. Tällä vältti usean eri sovelluksen ja ohjelman käytön ja siten vähensi virheiden mahdollisuuksia vastauksia analysoidessa.

Kyselyssä on tärkeää aloittaa helpoista kysymyksistä ja vähitellen siirtyä tarkempiin kysymyksiin (Hirsjärvi; Remes; Sajavaara 2013, 202–203). Kyselyssäni oli 25 kysymystä joista kaikki paitsi yksi olivat monivalintakysymyksiä. Tein tämän

päätöksen heti alusta alkaen, että en halunnut avoimia kysymyksiä analysoitaviksi, koska avoimien kysymysten vastausten analysointi ja luokittelu ovat aikaa vieviä (Taanila 2014, 24).

Kyselylomakkeen toimivuutta ja ymmärrettävyyttä on tärkeää testata (Hirsjärvi ym. 2013, 204). Lähetin kyselyn työni ohjaajalle Kati Huhtiselle ja hänen kommenttiansa avulla sain tehtyä kyselyn valmiiksi.

Minun opinnäytetyöni on kartoittava tutkimus, jossa pyrin selvittämään kuinka paljon kuurojen vanhempien kuulevat lapset käyttävät viittomakieltä ja mitkä tekijät ovat vaikuttaneet viittomakielen käytön paljouteen tai vähyyteen. Kartoittavan tutkimuksen tavoitteena on löytää ja selvittää uusia ilmiöitä ja näkökulmia (Hirsjärvi ym. 2013, 137-138).

Kyselyn levittäminen tapahtui sosiaalisessa mediassa Facebookissa kahdessa eri ryhmässä ("Kuurojen vanhempien kuulevat lapset" sekä "Pääkaupunkiseudun viittomakielinen perhekerho"). Laitoin myös kyselyn saatetekstin (Liite 2) ja esitelyvideon (Liite 3) näiden ryhmien sivuille. Kysely oli auki helmikuun alusta maaliskuun alkuun 2017.

4.2 Kyselyyn valitut kysymykset

Pohdin kyselyäni ja muokkasin sitä useaan otteeseen. Lisäsin paljon kysymyksiä, joiden ei pitänyt alun perin olla siinä, mutta pidemmän pohdinnan jälkeen päätin laittaa muutaman kysymyksen, joka ei suoraan liity opinnäytetyöhöni. Seuraavaksi perustelen miksi olen valinnut juuri nämä kysymykset opinnäytetyöhöni.

Ensimmäiseksi kysyin vastaajilta ikää. Tämä oli hyvin oleellinen kysymys, koska halusin vertailla eri ikäryhmien viittomakielen käyttöä keskenään. Laitoin ikähaarukaksi viisi vuotta, koska halusin suhteellisen tarkan tiedon siitä minkä ikäisiä vastaajat olivat. Jos ikähaarukka olisi ollut yli 15 vuotta, olisin saattanut törmätä tilanteeseen, jossa kahden sukupolven vastaukset olisivat olleet samassa valinnassa.

Toisessa kysymyksessä kysyin sukupuolta. Tämä oli myös tärkeä tieto, koska halusin vertailla eri sukupuolien viittomakielen käyttöä toisiinsa. Naisilta tuli yli neljä kertaa enemmän vastauksia kuin miehiltä.

Seuraavaksi kysyin vastaajilta ovatko heidän molemmat vanhempansa kuuroja vai vain toinen vanhemmista. Oli myös mielenkiintoista saada tietää, kuinka paljon vain toisen vanhemman kuurous vaikutti viittomakielen käyttöön.

Neljäs kysymys oli mielestäni tärkeä sen perusteella, että kysely oli jaossa sosiaalisessa mediassa ryhmissä, joissa on paljon kuuroja mukana. Kysymyksen ainoa tarkoitus oli erottaa kyselyyn vastanneet kuurot otoksesta. Vastausvaihtoehtona oli myös kuuroutunut, koska en halunnut jättää tätä vaihtoehtoa pois vastauksista sen takia, että henkilö on saattanut kuuroutua myöhemmällä iällä, jolloin hänenkin vastaukset olisivat olleet otoskelpoisia. Seuraavassa kysymyksessä kysyin kuuroutuneilta henkilöiltä minkä ikäisinä he ovat kuuroutuneet.

Seuraava kysymys oli myös yksi oleellisimmista kysymyksistä. Siinä kysyin käyttikö vastaaja vanhempien kanssa viittomakieltä lapsena. Jos kysymykseen vastasi ei, seuraavassa kysymyksessä oli useampi vaihtoehto erilaisista kommunikointitavoista sekä avoin vastausvaihtoehto. Avoimeen tekstikenttään pysyi kertomaan millä tavalla oli keskustellut vanhempiensa kanssa, jos viittomakieli ei ollut käytössä. Myös seuraava kysymys oli suunnattu vastaajille, jotka eivät olleet käyttäneet viittomakieltä vanhempiensa kanssa lapsena. Siinä kysyin oliko vastaaja oppinut viittomakieltä myöhemmällä iällä.

Kyselyn yhdeksännessä kysymyksessä kysyin minkä ikäisenä vastaajat olivat oppineet viittomakieltä. Tässä vastausvaihtoehtoina oli useampia eri elämänvaihteita kuten päiväkodin aikana ja työelämässä. Tämän halusin tietää, koska jotkut kuurojen vanhempien kuulevat lapset eivät opi kotona viittomakieltä, mutta päättävät kuitenkin opetella sitä myöhemmässä elämänsä vaiheessa. Seuraava kysymys liittyi edelliseen. Siinä kysyttiin mitä kautta vastaajat ovat oppineet viittomakieltä. Vastausvaihtoehtoina oli vanhemmilta ja muilta sukulaisilta, mutta myös muut tavat oppia kuten viittomakielen kurssi.

Yhdennessätoista kysymyksessä kysyin onko vastaajilla sisaruksia ja ovatko he kuulevia vai kuuroja. Henkilöiltä joilla on kuuleva sisaruksia, kysyin keskusteliko vastaaja heidän kanssaan viittomakielellä jos kuuro äiti tai isä oli samassa tilassa.

Seuraava kysymys oli yksi tärkeimmistä opinnäytetyössäni. Kysyin, tulkkasivatko vastaajat lapsena vanhemmilleen. Selvitin myös, minkälaisissa tilanteissa he tulkkasivat. Tilanteita oli useita sukulaisvierailusta lähtien asuntokauppaan.

Kysyin myös, oliko viittomakieli vastanneiden ensimmäinen opittu kieli ja kuinka usein he käyttävän viittomakieltä nykyään. Nämä kysymykset olivat myös keskeisessä asemassa opinnäytetyössäni, koska halusin vertailla kuinka lapsuuden viittomakielen käyttö heijastuu viittomakielen käytön määrään vanhempana.

Halusin myös selvittää millä alalla vastaajat työskentelevät. Näistä minua eniten kiinnosti se, kuinka moni heistä on viittomakielen tulkkausalalla töissä ja kuinka moni heistä toimii viittomakielentulkkinä. Viittomakielen tulkeille minulla oli vielä muutama kysymys, joissa selvitin kuinka kauan he ovat olleet alalla ja onko heille tullut eettisiä ongelmia liittyen CODA-taustaansa ja ovatko he joutuneet jäävämmään itsensä tulkkauksista samasta syystä.

Kysyin myös kaikilta vastaajilta, kuinka usein he käyttävät viittomakieltä ammatissaan ja onko siitä ollut hyötyä. Kyselyn loppuksi oli vielä avoin kysymys, jos vastaajille tuli vielä jotain mieleen, mitä he halusivat kertoa liittyen kyselyyn.

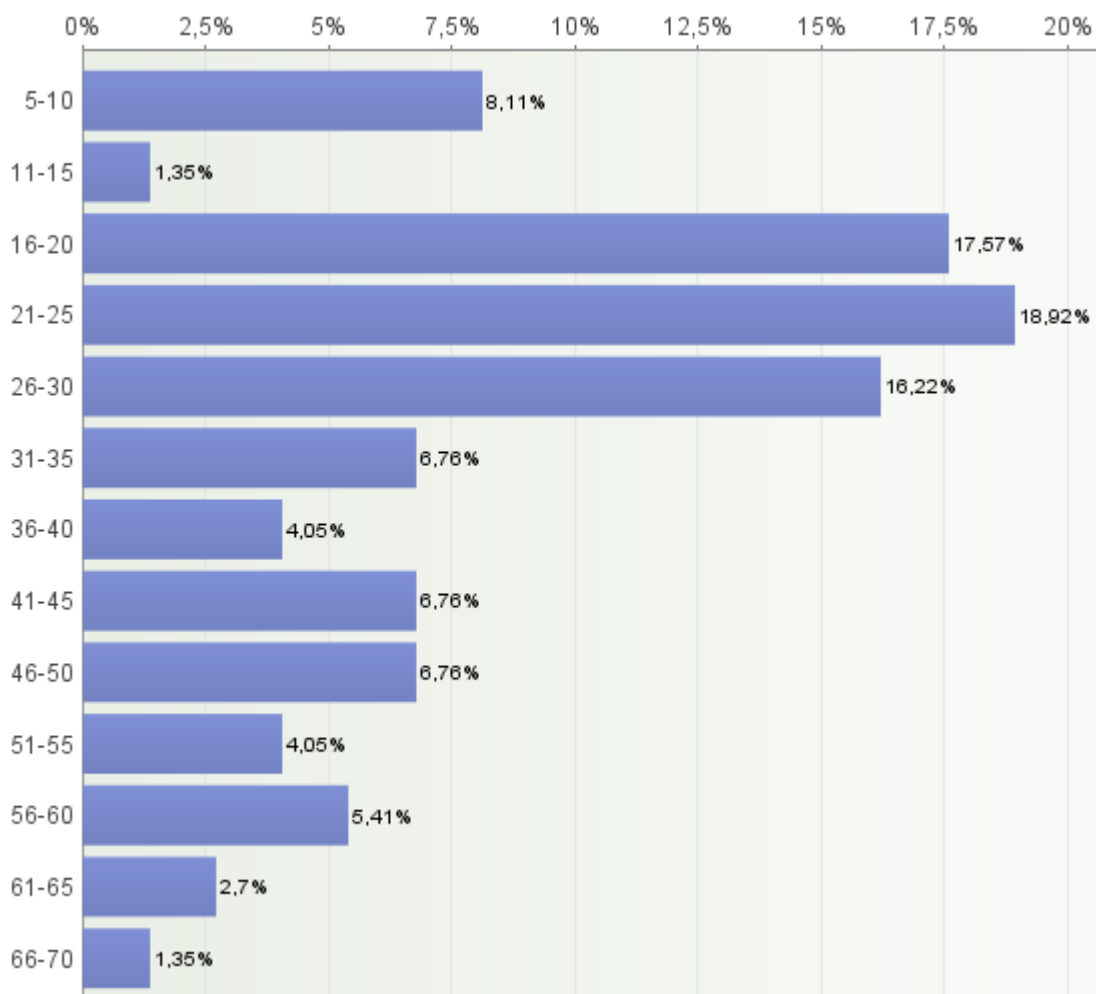
5 OPINNÄYTETYÖN KYSELYN TULOKSET

Kysely oli auki 1.2.–3.3.2017 välisen ajan. Jaoin kyselyn sosiaalisessa mediassa Facebookissa ryhmiin, joissa on kuurojen vanhempien kuulevia lapsia jäseninä. Kyselyyn vastasi yhteensä 77 henkilöä.

5.1 Vastaajien perustiedot

Yksi kyselyyn vastannut henkilö oli kuuro, hänen vastauksiaan ei oteta huomioon vastausten analysoinnissa, ja kaksi kuuroutunut. Molemmat olivat kuuroutuneet alle 10-vuotiaina. Koska kuuroutuminen oli tapahtunut ikävuosina 0–10, en voi olla varma tapahtuiko se ennen kielenoppimista vai sen jälkeen, joten jätän myös nämä kaksi vastausta huomiotta. Loput vastaajista olivat kuulevia. Otanta kaikista vastanneista on 74 näiden poistojen jälkeen.

Sain vastauksia kaikista muista ikäryhmistä paitsi yli 70-vuotialta. Eniten vastannut ikäryhmä oli 21–25-vuotiaat joita oli vastaajista 19 %. Pienimmät vastaajaryhmät olivat 66-70 vuotiaat sekä 11-15 vuotiaat, joita oli molempia 1 % vastaajista. Alla olevassa kuviossa (Kuvio 1) on tarkka ikäjakauma.

KUVIO 1 Vastaajien ikäjakauma

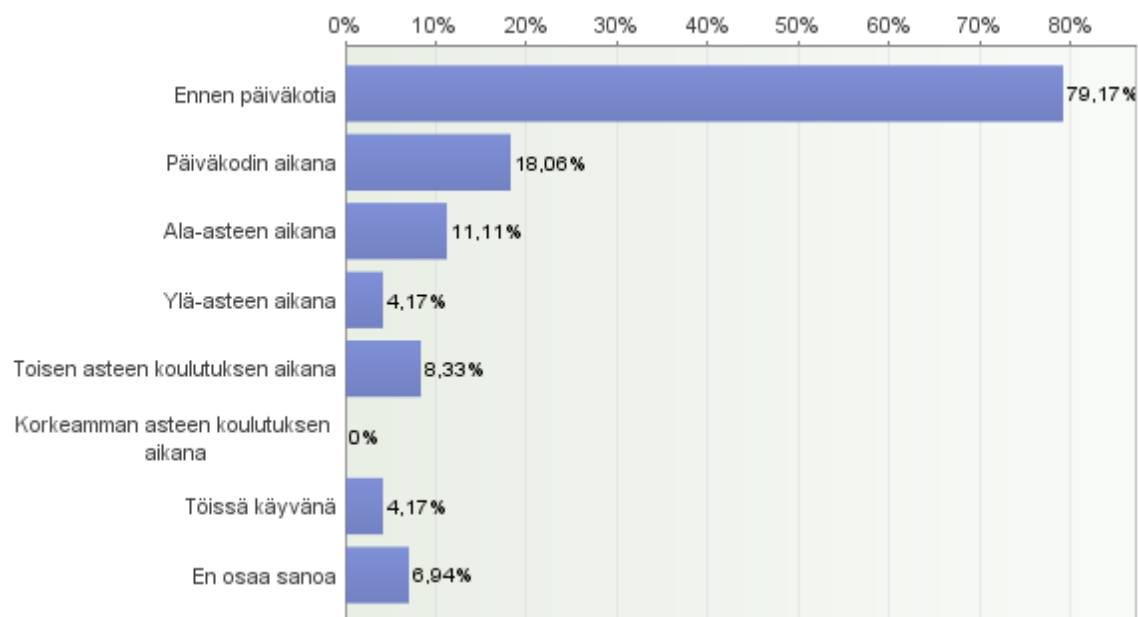
Vastaajista (n = 74) 81 % oli naisia. Molemmat vanhemmat kuuroja oli 88 %:lla vastaajista. 11 %:lla vain äiti oli kuuro ja 1 %:lla vain isä oli kuuro.

5.2 Vastaajien viittomakielen käyttö

96 % vastaajista keskusteli lapsena viittomakielellä vanhempiensa kanssa. Loput 4 % keskusteli muun muassa puheella, eleillä ja yksittäisillä viittomilla. Muulla tavalla vanhempiensa kanssa kommunikoineista (n=5) 80 % oppi viittomakieltä myöhemmällä iällä. Kolme heistä oppi viittomakieltä toisen asteen koulutuksen aikana ja yksi työssä käyvä.

Seuraava kuvio (Kuvio 2) kertoo milloin vastaajat ovat oppineet viittomakieltä. 79

% kaikista vastaajista oppi viittomakieltä ennen päiväkotia. Kaikki, jotka vastasivat "En osaa sanoa" (n=5) olivat keskustelleet vanhempiensa kanssa viittomakielellä lapsena. Tämä vastaus on ymmärrettävä, koska kielen oppimista lapsena on vaikea ajoittaa tiettyyn ajankohtaan. Kuvaajan prosenttimäärät ylittävät 100 %, koska kysymykseen vastatessa sai valita useamman vaihtoehdon, sillä kielen oppiminen ei ajoitu pelkästään tiettyyn elämänvaiheeseen.

KUVIO 2 Viittomakielen oppimisen ajankohta

59 % kaikista vastaajista sanoi viittomakielen olevan heidän ensimmäinen oppimansa kieli. 23 % ei osannut sanoa, kumman kielen olivat oppineet ensin. Tämä on ymmärrettävää, koska varhaislapsuuden kielen oppimista tuskin kukaan muistaa. Kuitenkin selvästi suurin osa (88 %) vastaajista, jotka käyttivät vanhempiensa kanssa viittomakieltä lapsena, vastasivat, että viittomakieli on heidän ensimmäisenä oppimansa kieli.

Lapsena viittomakieltä käyttäneistä henkilöistä (n = 69) 68 % käyttää viittomakieltä useammin kuin kerran viikossa. Vain 3 % ei enää käytä ollenkaan viittomakieltä. Vastaajat, jotka eivät keskustelleet vanhempiensa kanssa viittomakielellä lapsena (n=5) käyttävät huomattavasti vähemmän viittomakieltä myöhemmällä iällä. Heistä 40 % käyttää viittomakieltä kerran kuukaudessa ja 20 % ei käytä lainkaan viittomakieltä.

70:llä vastaajista on sisaruksia, jotka ovat kuulevia. Heistä 47 % ei käyttänyt viittomakieltä keskustellessaan sisaruksiensa kanssa, vaikka kuurot vanhemmat olisivat olleet samassa tilassa. Moni kuitenkin selvensi avoimessa vastauskennässä, että jos asia koski vanhempia, keskustelivat sisarukset viittomakielellä keskenään.

Kolme vastaajista sanoo myös opettavansa lapsilleen viittomakieltä, jotta lapset voivat myös kommunikoida isovanhempiensa kanssa. Yksi lapsilleen viittomakieltä opettava henkilö perustelee vastauksensa siten, että hän ei itse osannut viittomakieltä lapsena, jolloin kommunikaatio vanhempien kanssa jäi hyvin pinnalliseksi. Hän haluaa antaa omille lapsilleen mahdollisuuden keskustella isovanhempiensa kanssa mistä vain.

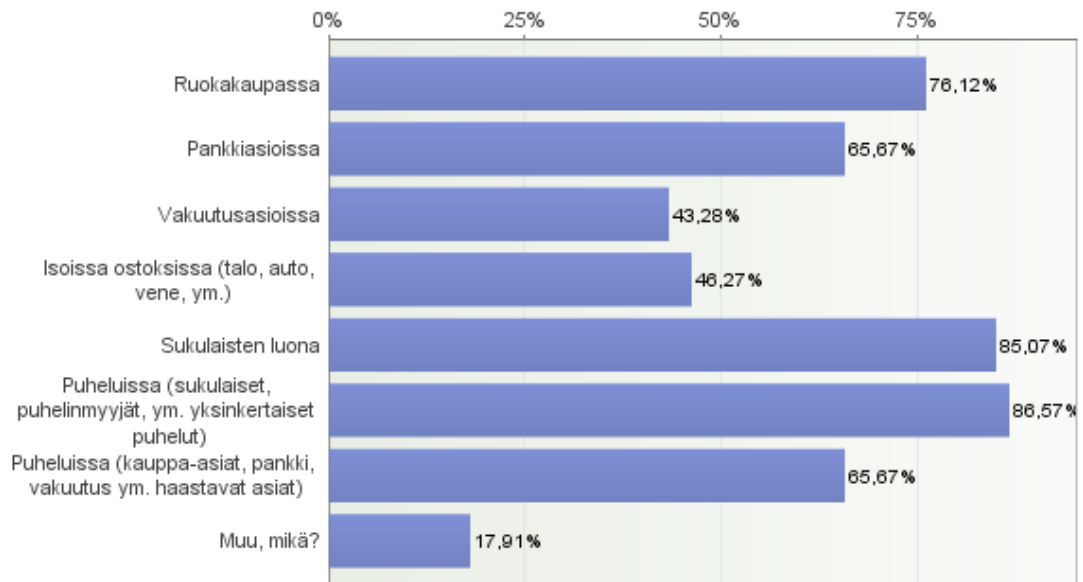
Vastaajista kolme mainitsi vanhempiensa eläneen oralismin aikana. Kaksi heistä oppi kotona vain suomen kieltä. Molemmat heistä sanovat, että se oli todella harmillista, kun ei ollut yhteistä kieltä, jolla keskustella hankalistakin asioista. Monilta väärinkäsityksiltä olisi välttytty.

5.3 Vastaajien tulkkaukokemukset lapsina

Vastaajista yli 90 % (n=67) on tulkannut vanhemmilleen jonkinlaisissa tilanteissa lapsena. Seuraavasta kuvioista (Kuvio 3) näemme, että yleisimmät tulkkauksilanteet olivat ruokakauppa (76 % vastaajista), yksinkertaiset puhelut (87 % vastaajista) ja sukulaisvierailut (85 % vastaajista). Hyvin suuri osa vastaajista on myös tulkannut vaativia tilanteita kuten pankki- ja vakuutusasioita, suurten ostosten kaupantekojä ja vaativia puheluita. Itsekin olen tulkannut monia asioita, mutta kuten luvussa 3.2.2 kerroin, en ole joutunut tulkkamaan kovin haastavissa tilanteissa.

Vaativien tilanteiden tulkkaminen on raskasta ammattitulkeillekin, joten pienelle lapselle se on täysin ylivoimaista. Lapsi ei itse todennäköisesti edes tiedä mistä puhutaan, mutta kuitenkin yrittää hoitaa tulkkauksen, koska vanhemmat ovat pyytäneet.

Vastausvaihtoehdossa "muu, mikä?" oli mainittu lääkärikäynnit, ulkomaanmatkat, koulu, televisiotulkkaus, naapurit, kaverit, poliisiasiat, hengelliset tilanteet. Tästä näemme, että tulkkauksilanteita on ollut laidasta laitaan. Vastajat saivat valita usean vaihtoehdon.

KUVIO 3. Vastajien lapsena tulkkauvat tilanteet

Vastausten perusteella oli kuitenkin muutosta tapahtunut iäkkäämpien ja nuorempien kuurojen vanhempien kuulevien lasten tulkkauksilanteissa. Seuraavassa kaaviossa (Taulukko 1) nähdään, miten vaativien ja helpompien tulkkauksilanteiden yleisyys on muuttunut ajan myötä. Helpommat tulkkaukset on merkitty vihreällä ja haastavat oranssilla. Kaaviosta näkee, että haastavien asioiden tulkkauks on vähitellen vähentynyt.

Yleisimmät tulkkaustilanteet	Yleisimmän tulkatut tilanteet				Harvemmin tulkatut tilanteet			
5-10 vuotta	Sukulaiset	Ruokakauppa	Pankki asiat	Helpot puhelut	Vaativat puhelut	Vakuutus asiat	Isot ostokset	
16-20 vuotta	Sukulaiset	Helpot puhelut	Ruokakauppa	Pankki asiat	Vaativat puhelut	Isot ostokset	Vakuutus asiat	
21-25 vuotta	Helpot puhelut	Ruokakauppa	Sukulaiset	Vaativat puhelut	Pankki asiat	Vakuutusasiat	Isot ostokset	
26-30 vuotta	Helpot puhelut	Ruokakauppa	Pankki asiat	Sukulaiset	Vaativat puhelut	Isot ostokset	Vakuutus asiat	
31-35 vuotta	Helpot puhelut	Ruokakauppa	Pankki asiat	Vakuutus asiat	Sukulaiset	Vaativat puhelut	Isot ostokset	
36-40 vuotta	Sukulaiset	Ruokakauppa	Pankki asiat	Vakuutus asiat	Isot ostokset	Helpot puhelut	Vaativat puhelut	
41-45 vuotta	Ruokakauppa	Pankki asiat	Sukulaiset	Helpot puhelut	Vakuutus asiat	Isot ostokset	Vaativat puhelut	
46-50 vuotta	Pankkiasiat	Sukulaiset	Ruokakauppa	Isot ostokset	Helpot puhelut	Vaativat puhelut	Vakuutus asiat	
51-55 vuotta	Isot ostokset	Sukulaiset	Helpot puhelut	Vaativat puhelut	Ruokakauppa	Pankkiasiat	Vakuutus asiat	
56-60 vuotta	Ruokakauppa	Sukulaiset	Isot ostokset	Helpot puhelut	Vaativat puhelut	Pankkiasiat	Vakuutus asiat	
61-65 vuotta	Pankkiasiat	Sukulaiset	Ruokakauppa	Vakuutus asiat	Isot ostokset	Vaativat puhelut	Helpot puhelut	
66-70+ vuotta	Ruokakauppa	Pankkiasiat	Vakuutus asiat	Isot ostokset	Sukulaiset	Helpot puhelut	Vaativat puhelut	

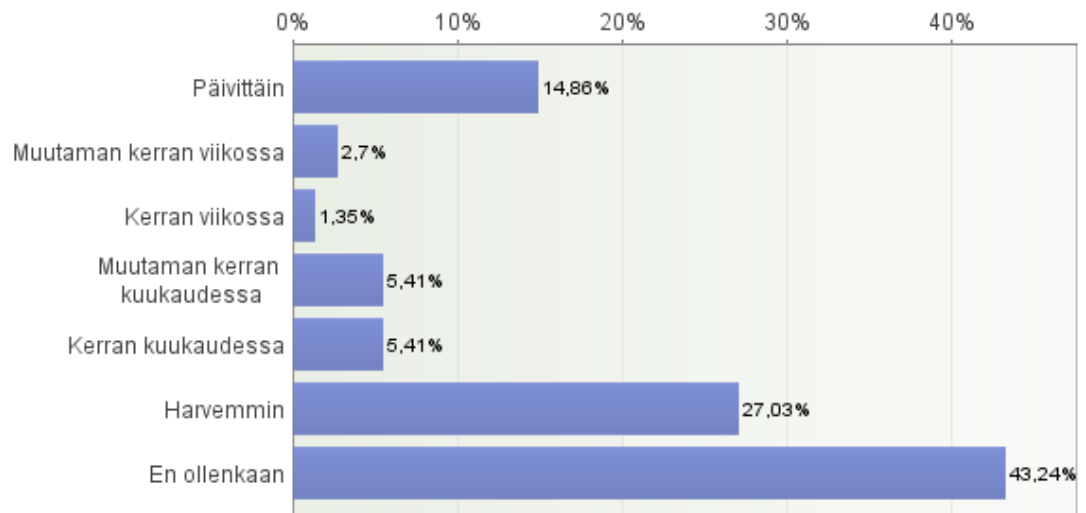
KAAVIO 1 Tulkkaustilanteet haasteellisuuden ja yleisyyden mukaan

Muutama vastaajista sanoo tulkkavaan vanhemmilleen vieläkin vaikka ovat muuttaneet pois kotoa ja heillä on jo oma perhe. Yksi heistä kertoi, että koska hän on vanhin sisaruksistaan, kaikki tulkkaukset ovat jääneet hänen tehtäväkseen.

5.4 Viittomakieli ammatissa

Kyselyyn vastasi viisi kuurojen vanhempien kuulevaa lasta, jotka tekevät töitä viittomakielen tulkkia. Kaikilla heistä oli yli 20 vuotta työkokemusta alalta. Kyselyyn vastanneista tulkeista 40 %:lla oli ilmennyt eettisiä ongelmia, joskus tai harvoin, jotka ovat liittyneet heidän kuuroon syntyperäänsä. Samat 40 % ovat myös joutuneet jääväämään itsensä tulkkaustilauksesta, koska asiakas on ollut liian läheinen.

Seuraavasta kuviosta (Kuvio 4) ilmenee kuinka paljon vastaajat käyttävät viittomakieltä töissään. Siitä nähdään, että alle puolet vastaajista ei käytä viittomakieltä työssään lainkaan. Kuitenkin jopa 15 % käyttää päivittäin viittomakieltä. Tähän lukeutuvat mukaan kaikki paitsi yksi vastaajista, jotka ovat viittomakielen tulkeja. Muita aloja, joissa vastaajat käyttivät viittomakieltä päivittäin, olivat humanistinen- ja kasvatustila ja sosiaali- ja terveystila. Selvästi suurin osa (90 %) viittomakieltä töissä käyttävistä henkilöistä (n=42), sanoo viittomakielestä olevan hyötyä.

KUVIO 4 Viittomakielen käyttö työelämässä

6 POHDINTAA

Tässä kappaleessa pohdin vastausten kautta saamaani tietoa ja mitä siitä voidaan päätellä. Kerron myös mielestäni tärkeimmät jatkotutkimusaiheet.

6.1 Kyselyn vastausten pohdintaa

Kyselyn vastaukset näyttävät olevan hyvin yhtenäisiä viittomakielen käytön ja tulkkauksen suhteen. Merkittäviä muutoksia ei ole tapahtunut viittomakielen käytön määrän kanssa ikäryhmään liittyen eikä tulkkausmäärä ole vähentynyt merkittävästi. Tulkkauksesta on kuitenkin huomattava, että haastavien tilanteiden tulkkaus on ollut vähenemään päin viimeisen 20 vuoden ajan.

On kuitenkin huomattava, että kysely oli jaossa sosiaalisen median sivuilla, joissa on aktiivisia viittomakieltä käyttäviä kuurojen vanhempien kuulevia lapsia. Kyselyn perusteella on hankala sanoa, kuinka paljon tilastot muuttuisivat, jos vähemmän viittomakieltä käyttäviä olisi tavoitettu enemmän.

Kyselyn tulokset olivat omien odotusteni mukaiset, eikä yllätyksiä tullut. Odotin suurempaa hajontaa vastauksissa, mutta näistä sai hyvän käsityksen kuurojen vanhempien kuulevien lasten viittomakielen käytön tämänhetkisestä tilanteesta: Viittomakieli on edelleen käytössä suurimmalla osalla kuurojen vanhempien kuulevilla lapsilla. Melkein kaikki kuurojen vanhempien kuulevat lapset tulkkavat vanhemmilleen edelleenkin.

6.2 Jatkotutkimusaiheet

Opinnäytetyöni jatkotutkimusaiheiksi on muutama vaihtoehto. Olisi hyvä selvittää kuinka paljon vähemmän viittomakieltä käyttävät kuurojen vanhempien kuulevat lapset käyttävät viittomakieltä verrattuna enemmän viittomakieltä käyttäviin, ja

onko heillä ollut minkälaisia ja kuinka paljon tulkkaustilanteita lapsena. Käytännössä kyseessä olisi sama opinnäytetyön aihe kuin tämä mutta kysely lähetettäisiin vähemmän viittomakieltä käyttäville. Haasteena tässä olisi kuitenkin tavoittaa heidät.

Toinen jatkotutkimusaihe on selvittää kuurojen isovanhempien kuulevien lasten viittomakielen käytön määrää. Tässäkin on haasteena kohderyhmän löytäminen ja tavoittaminen. Olisi kuitenkin hyvä saada tilastoja heistäkin ja vertailla omiin tuloksiini.

Kolmas jatkotutkimusaihe olisi selvittää enemmän kuurojen vanhempien kuulevien lasten tulkkaustilanteita. Kuinka hankalia tilanteita kuurojen vanhempien kuulevat lapset tulkkaavat vanhemmilleen ja kuinka usein tulkkausta tapahtuu. Kuinka paljon tulkkaukset vähenevät tai lisääntyvät kuurojen vanhempien kuulevien lasten kasvaessa vanhemmiksi.

LÄHTEET

- Baker, Colin & Wright, Wayne 2017. Foundations of bilingual education and bilingualism, kuudes painos. Bristol: Multilingual Matters.
- Beardsmore Baetens 2006. Bilingualism: basic principles. Toinen painos. Clevedon: Multilingual matters.
- Bloomfield Leonard 1933. Language. Lontoo: George Allen & Unwin Ltd.
- Grosjean, François 1982. Life with two languages: an introduction to bilingualism. Cambridge: Harvard university press.
- Hassinen, Sirje 2005. Lapsesta kasvaa kaksikielinen. Helsinki: Finn Lectura
- Haugen, Einar 1953. The Norwegian language in America – a study in bilingual behavior. Philadelphia: University of Pennsylvania Press.
- Hirsjärvi, Sirkka & Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2015. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.
- Hoffmeister, Robert 2008. Border crossings. Teoksessa H-Dirksen & Bauman (toim.) Open your eyes: Deaf studies talking. Minneapolis: University of Minnesota press. 189–218
- Jyväskylän yliopiston Koppa 2016. Kyselyt. Viitattu 21.2.2017.
<https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/aineistonhankintamenetelmat/kyselyt>
- Kuurojen liitto 2015. Viittomakielet - viittomakielet ja viittomakieliset. Viitattu 25.2.2017.
<http://www.kuurojenliitto.fi/fi/viittomakielet/viittomakielet-ja-viittomakieliset#.WMELQ1WLSUK>
- KvantiMOTV 2003. Otos ja otantamenetelmät. Viitattu 21.2.2017.
<http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/otos/otantamenetemat.html>
- Lyon, Jean 1996. Becoming bilingual: Language Acquisition in a Bilingual Community. Clevedon: Multilingual Matters.
- Petitto, Laura-Ann 2014. Three revolutions. Teoksessa Dirksen Bauman & Joseph Murray (toim.) Deaf Gain: raising the stakes for human diversity. Minneapolis: University of Minnesota Press. 65–76
- Singleton Jenny & Tittle Matthew 2000. Deaf parents and their hearing children. Teoksessa Irene W. Leigh (toim.) Psychotherapy with Deaf Clients from Diverse Groups. Toinen painos. Washington: Gallaudet uni-

versity press.

- Skutnabb-Kangas, Tove 1988. Multilingualism and the Education of Minority Children. Teoksessa Tove Skutnabb-Kangas & Jim Cummins (toim.) *Minority Education: From Shame to Struggle*. Philadelphia: Multilingual Matters. 9–64
- Taanila, Aki 2014. Määrällisen aineiston kerääminen. Viitattu 25.2.2017.
<http://myy.haaga-helia.fi/~taaak/t/suunnittelu.pdf>
- Timmermans, Nina 2005. *The status of signlanguages in Europe*. Council of Europe Publishing.
- van den Boagerde Beppie & Baker Anne E. 2008. Bimodal language in kodas. Teoksessa Michele Bishop & Hicks Sherry L. (toim.) *Hearing, mother father deaf: hearing people in deaf families*. Washington: Gallaudet university press. 99–131

LIITTEET

LIITE 1: Kysely

1. Ikä

- a. 5-10
- b. 11-15
- c. 16-20
- d. 21-25
- e. 26-30
- f. 31-35
- g. 36-40
- h. 41-45
- i. 46-50
- j. 51-55
- k. 56-60
- l. 61-65
- m. 66-70
- n. 71-75+

2. Sukupuoli

- a. Mies
- b. Nainen
- c. Muu

3. Ovatko molemmat vanhempasi kuuroja vai vain toinen

- a. Molemmat
- b. Isä
- c. Äiti

4. Oletko kuuleva

- a. Kyllä
- b. En
- c. Huonokuuloinen
- d. Kuuroutunut

5. Minkä ikäisenä kuurouduit

- a. 0-10
- b. 11-20
- c. 21-30
- d. 31-40

- e. 41-50
- f. 51-60
- g. 61-70+

6. Lapsena keskustelin vanhempieni kanssa viittomakielellä
 - a. Kyllä
 - b. Ei

7. Miten keskustelit vanhempiesi kanssa jos viittomakieli ei ollut käytössä
 - a. Sormiaakkosilla
 - b. Puheella
 - c. Paperilla ja kynällä
 - d. Eleillä
 - e. Tulkin välityksellä
 - f. Muulla tavalla, millä?

8. Opitko viittomakieltä myöhemmin
 - a. Kyllä
 - b. En

9. Minkä ikäisenä opit viittomakieltä
 - a. Ennen päiväkotia
 - b. Päiväkodin aikana
 - c. Ala-asteen aikana
 - d. Ylä-asteen aikana
 - e. Toisen asteen koulutuksen aikana
 - f. Korkeamman asteen koulutuksen aikana
 - g. Töissä käyväenä
 - h. En osaa sanoa

10. Mitä kautta opit viittomakieltä
 - a. Vanhemmilta
 - b. Muilta sukulaisilta
 - c. Koulussa
 - d. Viittomakielen kurssilla/kursseilla
 - e. Ammatin kautta

11. Onko sinulla sisaruksia
 - a. Kyllä
 - b. Ei

12. Ovatko sisaruksesi kuulevia vai kuuroja
 - a. Kuulevia
 - b. Kuuroja

c. Molempia

13. Keskustelitko tai keskusteletko kuulevien sisarustesi kanssa viittomakielellä vanhempienne ollessa paikalla

- a. Kyllä
- b. Ei
- c. Mulla tavalla, millä?

14. Tulkkasitko vanhemmillesi lapsena

- a. Kyllä
- b. Ei

15. Minkälaisissa tilanteissa tulkkasit vanhemmillesi

- a. Ruokakaupassa
- b. Pankkiasioissa
- c. Vakuutusasioissa
- d. Isoissa ostoksissa (talo, auto, vene, ym.)
- e. Sukulaisten luona
- f. Puheluissa (sukulaiset, puhelinmyyjät, ym. yksinkertaiset puhelut)
- g. Puheluissa (kauppa-asiat, pankki, vakuutus ym. hankalat puhelut)

16. Onko viittomakieli ensimmäinen oppimasi kieli

- a. Kyllä
- b. Ei
- c. En osaa sanoa

17. Kuinka usein käytät viittomakieltä nykyään

- a. Päivittäin
- b. Muutaman kerran viikossa
- c. Kerran viikossa
- d. Muutaman kerran kuukaudessa
- e. Kerran kuukaudessa
- f. Muutaman kerran vuodessa
- g. Kerran vuodessa
- h. Kerran viidessä vuodessa
- i. Harvemmin
- j. En ollenkaan

18. Millä alalla työskentelet

- a. Metalliala
- b. Rakennusala
- c. Humanistinen- ja kasvatustieteiden ala (ei tulkki)
- d. Kulttuuriala
- e. Luonnontieteiden ala

- f. Matkailu-, ravitsemus- ja talousala
- g. Tekniikan ja liikenteen ala
- h. Turvallisuusala
- i. Yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon ala
- j. Lääketiedeala
- k. Liikunta-ala
- l. Maatalous ja metsäala
- m. Oikeusala
- n. Sotilasala
- o. Taideala
- p. Teologian ala
- q. Tulkkausala
- r. Peruskoulu
- s. Opiskelija
- t. Työtön
- u. Muu, mikä?

19. Oletko viittomakielen tulkki

- a. Kyllä
- b. En

20. Kuinka kauan olet toiminut viittomakielentulkkinä

- a. Alle vuoden
- b. 1-2 vuotta
- c. 3-5 vuotta
- d. 5-10 vuotta
- e. 10–20 vuotta
- f. Yli 20 vuotta

21. Onko tulkkinä ollessasi ilmentynyt eettisiä ongelmia jotka ovat liitännäisiä taustaasi

- a. Kyllä
- b. Joskus
- c. Harvoin
- d. Ei
- e. En osaa sanoa

22. Oletko joutunut jääväämään itsesi useista tulkkaustilauksista

- a. Kyllä
- b. Ei
- c. En osaa sanoa

23. Kuinka usein käytät ammatissasi viittomakieltä

- a. Päivittäin

- b. Muutaman kerran viikossa
- c. Kerran viikossa
- d. Muutaman kerran kuukaudessa
- e. Kerran kuukaudessa
- f. Harvemmin
- g. En ollenkaan

24. Onko viittomakielestä ollut hyötyä ammatissasi

- a. Kyllä
- b. Ei
- c. En osaa sanoa

25. Onko vielä jotain mitä haluaisit kertoa kyselyn aiheeseen liittyen

LIITE 2: Kyselyn saatekirje

Hei kaikki!

Olen tekemässä opinnäytetyötä liittyen kuurojen vanhempien kuulevien lasten viittomakielen käyttöön. Opinnäytetyö on pääosin kysely ja siksi pyydän teitä kaikkia codia täyttämään sen, jotta saadaan tuoretta tietoa ja tilastoja meikäläisistä.

Kyselyyn vastaamiseen menee noin 5 minuuttia ja se tehdään nimettömästi. Jos olet alle 15 vuotias, täytä kysely vanhempasi kanssa.

Linkki lyhyeen esittelyvideoon:

<https://youtu.be/l8gQKqcFDI8>

Terveisin: Jonas Koivula

LIITE 3: Kyselyn esittelyvideo

<https://youtu.be/l8gQKqcFDI8>